

Bacon, Descartes, Spinoza, Leibnitz, Fichte stb.) mind meddő, ma már elavult kísérleteket tettek arra, hogy a létnek, a természetnek és emberi életnek nagy titkait, nagy problémáit megfejtsek vagy azokra legalább megközelítő feleletet adjanak.

Ismertetésem végére jutva még csak azt említem meg, hogy a csatolt fejlődéstáblának jó hasznát lehet venni, mert egyszerre át lehet tekinteni az egész emberi gondolkodás történetét. Az irodalom azonban megint egyoldalúlag van összeállítva, sok igen jelentékeny munkának megemlítését mellőzi a sok kevésbé jelentékenyt is felsorol. Hogy a maga nagyobb művét a «Positiv Aesthetiká»-t felemlíti, az nem lep meg bennünket, azon sem ütdődnénk meg, ha a terjedelmesebb értekezéseit megemlíti, de már azt furesának tartjuk, hogy két-három lapnyi könyvismeretéseit, hírlapi cikkeit is nem egy, de több helyen is felsorolja, hogy az olvasó ezekről — a melyeknek mi nem tulajdoníthatunk jelentőséget — valahogy meg ne feledkezzék.

Nagy elismeréssel kell megemlékeznünk a könyv kiadójáról, Semsey Andor úrról, ki ezzel is bebizonyította, mennyire szívén hordja a magyar tudomány és kultura ügyét. Magasztos jelleme iránti tisztelőlem azon óhajtaást keltik fel szívemben, bár a Pekár könyve is mennél nagyobb hasznára válnék úgy tudományos irodalmunknak, mint felsőbb oktatásunk ügyének. Én *sokat* nem reménylek, de kívánom, hogy csatlódjam és hogy a gyakorlati élet, mint rossz prófétát czáfoljon meg.

SZÉKELY GYÖRGY.

Márki Sándor dr.: Történettanítás a középiskolai új tanterv szellemében. Budapest, Athenæum.

Összefoglalása és kibővítése e könyv azon előadásoknak, melyeket a szerző, 1902 aug. 1-től 15-ig tartott a vallás- és közoktatásügyi miniszterium megbízásából, a történettanítási tanfolyam alatt.

Téved, a ki azt hiszi, hogy e könyv amolyan alkalmi munka s 1902 májusától augusztusig készült. Legfennebb az összeállításra lehetne ezt mondani. Maga az anyag 25 évi fáradságos munkának, eszmélkedésnek, elméleti és gyakorlati foglalkozásnak, gyűjtésnek, jegyzetgésnek eredménye.

Szerencséje az írónak és a magyar történetírásnak, hogy az említett tanfolyam alatt sor került e munka összeállítására. A történelem tanárainak módjában van most már tömörítve olvasni azt, a mit mi eddig innen-onnan összeszedve olvashattunk. Az egyetemi tanszékekről is ritkán vagy sohasem lehetett hallani minden tanárjelöltnek a történelem bölcsészetről, elméletéről, módszeréről, a történettanítás

szelleméről. A tanárképző intézetek is ritkán foglalkoztak ily kérdésekkel.

Most már van vezérfonal. A ki a történelemről, mint tudományról akar olvasni, alapul veheti Márki munkájának első fejezetét s azután belemélyedhet a széles látókörű történetírók műveibe Niebuhrtól Comteig, Buckleig; az ellentétes irányok közül kiválaszthatja, a mi tehetségének, munkaköre természetének leginkább megfelel. A kezdő, ifjú tanár önmunkássága ez alapon biztos iránytűt nyer s nem kapkod ide-oda, a kisebb tehetségű írók munkáihoz; sőt egyenesen történetírói magaslatra vergődik. Minél távolabb esik valaki az irodalmi központoktól, annál nagyobb szüksége van ily vezérfonalra.

A történelem elméletéről Magyarországon, az angol, francia, olasz, német és román történelmi módszerről azok is szívesen olvasnak Márki könyvéből, kik az említett írók értekezéseit, munkáit részben, talán nagyobb részben már ismerik. A csoportosítás, az ellenkező vélemények szembeállítás, a felfogásokban a fejlődés kimutatása, kellemes emlékezésre, eszmélkedésre ébreszt. A nagy tömegű anyag tanulása közben pihenőül szolgálnak az ily eszmélkedések.

Egyébiránt a könyv legérdekesebb része az, mely a magyar történettanítás kérdésével foglalkozik a következő címek alatt: Magyar történettanítás a XIX. században. A magyar történettanítás segédeszközei a XIX. században. A történettanítás szelleme. A magyar történettanár nemzeti hivatása.

Röviden megjelenik előttünk a Ratio Educationis, a protestáns iskolák történettanítási tanterve; az Entwurf rendelkezése s ennek nyomása alatt a nemzeti szellem nyilvánulása; áttekinthetjük a XIX-ik század második felében keletkezett tanterveket, utasításokat; megismerjük, kellő méltatásban, Kármán Mór célzatát az utasítások szerkesztésében. Erre következnek az utasítások bírálói, a történelmi congresszus méltatása s annak az irányzatnak kidomborítása, hogy, a hol erőszakolás nélkül lehet, az egyetemes történelemben mindenütt ki kell jelölni a magyar történelemnek központban való fekvését.

A szerző így elérkezett munkája tetőpontjára, honnan nem is szállott le végig. Mindenütt azzal foglalkozik, hogy mi módon lehet nemzetünk történetét a világtörténet kiegészítő, néha vezető részének föltüntetni. Szembetűnőleg feszíti a húrt; de el nem pattantja, visszatér az igazságos mérséklet modréba, megnyugtató.

Tanulságos összeállítást kapunk e könyvben a magyar történettanítás segédeszközeiről, szemléltető képeiről, a történelmi muzeumokról stb. s mindezekről úgy, hogy megtudjuk belőle, kik, mikor, mennyiben járultak ezeknek előállításához, iskolai alkalmazásukhoz.

Leglendületesebb az a cikk, mely a középkor értékét méltatja

s ebben Magyarország jelentőségét emeli ki. Betetőzi az egészet a magyar történettanár nemzeti hivatása, melynek végén az eszményiséget magasztatja.

Az ifju tanárok olvassák el e könyvet. Pályájok kezdetén nem vehetnek kezökbe jobb útmutatót.

TÖRÖK ISTVÁN.

Shaksperc összes színművei. Javított kiadás, sajtó alá rendezte dr. Voinovich Géza. Kiadta a Franklin-Társulat, 1902. Hat kötetbe kötve ára 30 K.

A magyar olvasó közönség, még a teljesen laikus része is, sokat panaszkodott az utóbbi években, hogy nincs használható Shakspercünk. A Kisfaludy-Társaság ugyan, mikor kiadta az első teljes magyar Shaksperet, kétféle kiadásról is gondoskodott, egy népszerűről s egy díszes képes kiadásról (Ráth Mór kiadásában), de az előbbi, az olcsó, már évek óta elfogyott, az utóbbi mind a négy, mind a hat kötetes, drága is volt, nehézkes is, és a képei sem nyerték meg mindenki tetszését. A Franklin-Társulat jelen kiadással elhallgattatja a panaszt, mikor kényelmes formában, csinos külsőben, valóban olcsó áron piacra hozza a legnagyobb drámaköltő műveit. Szolgálatot tesz vele a magyar irodalomnak, a magyar közönségnek s épen mi mondhatjuk: az iskolának is, mert a közép- és polgári iskolák könyvtárai, különösen az újabban alakultak, erősen érezték e hiányt.

Shakspereről ez ismertetés keretén belül nem szólhatunk, magáról a kiadásról is elég egy-két szót mondanunk. Csinos kiállítású, olvasható betűkkel nyomott könyv, a papírosa ugyan vékony s a szedés takarékos, de nem is díszkönyvnek készült. Ára még így is méltányosan olcsó. Az egyes darabokat nem időrendben közli, hanem műfajok szerint csoportosítva. Az I—II. kötet a tragédiákat, a második azokat, melyeknek tárgya az ókori történetből van merítve; a III—IV. az angol történeti színműveket, az V. a vígjátékokat, a VI. a regényes színműveket, s ezen csoportokon belül is inkább a tartalmi összetartozás, mint keletkezésük ideje dönt. * Ez a csoportosítás kevésbé tudományos, de a nagy közönség számára készült műben kétségtelenül helyén való. A szöveg természetesen a Kisfaludy-Társaság számára készültnek a lenyomatása, apróbb igazításokkal. Arra természetesen nem gondolhattunk, hogy a két kiadást összevetve megállapíthassuk, mekkora a jelentősége a címlapon hirdetett »javított» kiadásnak, de a mennyire meggyőződhattünk, a javító toll keve-

* Csak a két utolsó kötetben igazodnak a darabok a chronologia szerint.